

Переосмислення образів як механізм дії арттерапевтичних методів: диференціально-психологічний принцип

Найдьонова Л.А.

В останні роки спостерігається сплеск розвитку та використання арттерапевтичних методів для розв'язання багатьох прикладних психологічних завдань. Різноманітність методів, які інтегрує назва арттерапевтичні, постійне опрацювання все нових засобів та знахідок робить цей напрям одним із тих, що найбільш потужно й інноваційно розвиваються. Іншим інтегративним напрямом розвитку психологічних методів сьогодні є експансія рефлексивного підходу, що відбивається зокрема у прийнятті широкою професійно-психологічною спільнотою дискурсу рефлексивної психології, рефлексивних принципів, технік та прийомів. Акцентування позначених напрямів не є випадковим, на наш погляд, а зумовлюється переходом людського суспільства загалом в інформаційну епоху, що викликає необхідність переосмислення способів спілкування із світом зовнішнім і внутрішнім. Феноменологією інформаційного суспільства є диктат форматів інформаційних джерел, каналів та носіїв, який починає усвідомлюватись і стає все відчутнішим. Арттерапевтичні методи конструюючи мистецькі засоби поза стереотипними форматами вивільняють первинну функцію мистецтва – вільну й спонтанну символізацію внутрішнього світу.

В інформаційну епоху зростає також актуальність розвитку критичної рефлексії у ставленні до інформації як чи не єдиного засобу протистояння технологічним маніпуляціям масовою свідомістю. Формування стереотипів сприйняття, очікувань відбувається через організацію когнітивної сфери споживачів масмедіа завдяки тому ж таки диктату форматів (фреймів,). Рефлексія дає змогу переосмислювати стереотипи і таким чином протистояти маніпуляціям.

Мета нашої роботи – провести співставлення двох потужних інтегративних напрямів через бачення єдності механізмів дії використовуваних ними методів. Методологічною основою проведення такого теоретичного аналізу виступає диференціально-психологічний принцип розуміння різноманітності шляхів побудови гармонії та благополуччя особистості в спільноті.

Реалізація когнітивного потенціалу людини може відбуватись як у межах різних систем символізації, які створило людство протягом власної історії (музична, поетична, візуально-графічна системи), так і виходячи за ці обмеження у вільний експеримент - пошук нової мови вираження власних переживань і смислів. Психологічні дослідження контрастних когнітивних стилів та множинності інтелектів складають передумови для подолання домінування вербально-логічного способу пізнання світу і розширюють можливості багатогранної когнітивної системи людства. За Говардом Гарднером [1] виділяється сім відносно незалежних інтелектів, як сукупностей спроможностей, талантів та мисленевих навичок людини: музичний, тілесно-кінестетичний, логіко-математичний, лінгвістичний, просторовий, міжособистісний та внутрішньо-особистісний. Найцікавішим є феномен взаємодії цих інтелектів у побудові життєздатної та ефективної моделі себе в світі.

Вивчаючи рефлексивні механізми спільної творчості ми описали явище групової образної рефлексії [2; 3] – використання метафор і словесного опису індивідуальних образів-асоціацій для подальшої спільної їх трансформації у відповідності із необхідністю переосмислення складного об'єкту пізнання (наприклад, образу майбутньої професії). Напрями трансформацій (зміни яскраво-

сті, чіткості, зливання чи ізолювання образів, сюжетний їх розвиток тощо) супроводжується інтерактивними вербалізаціями відповідної трансформації смислів. Переосмислення, як сутність рефлексивного процесу відбувається саме на стику, у взаємопереході декількох мисленевих систем, перекладі смислу із мови однієї системи на мову іншої, у взаємодії множинних інтелектів.

Механізми дії арттерапевтичних методів полягають у вивільненні експлікації (висловлювання, вимальовування, визвучування, витанцювання тощо) внутрішнього світу у спонтанній формі, поза стереотипними доміантними форматами, у розширенні можливостей вільної символізації. Насамперед, створюється можливість розвитку внутрішньоособистісного інтелекту у перетині із іншими недоміантними в культурному і освітньому просторі когнітивними підсистемами. Психотерапевтичний ефект досягається за рахунок символізації окремих аспектів та переосмислення внутрішнього світу в рефлексивному процесі арттерапевтичної взаємодії, опосередкованої тією чи іншою арттерапевтичною процедурою.

Диференціально-психологічний принцип, реалізований у рефлексивному механізмі взаємодії, надає арттерапевтичним методам особливої значущості у сучасному розвитку психологічної практики, як необхідної інфраструктури здорового інформаційного суспільства.

Література

1. Множинні інтелекти. Теорія у практиці. Хрестоматія / Пер. З англ. Купко Д., Свято Р. – К.: Мегатайтп, 2004. – 288 с.
2. Найдьонова Л.А. Роль рефлексивного потенціалу групи в активізації творчих здібностей учнів – Дис. ... канд. психол. наук. – К., 1993. – 142 с.
3. Naydonov M., Bulat A. Image in the system of reflection / Abstracts of 3st European Congress of Psychology - Abstracts. 4- 9 July, 1993.- Tampere, Finland, 1993 – p. 322